

Érintettek percepcióinak feltárása egy védett ragadozómadarakkal kapcsolatos konfliktusban a Jászság SPA részvételi tervezési folyamata során

Fabók Veronika^{1,2}, Kovács Eszter^{1,2} és Kalóczkai Ágnes^{1,2,3}

¹Szent István Egyetem,
2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.

²Environmental Social Science Research Group (ESSRG),
1024 Budapest, Rómer Flóris u. 38.

³MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet,
2163 Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.

e-mail: fabok.vera@essrg.hu

Összefoglaló: Kutásunkban a parlagi sassal (*Aquila heliaca*) és más védett ragadozómadarakkal kapcsolatos természetvédelmi konfliktusban részt vevő érintett csoportok percepcióit tártuk fel kvalitatív módszerekkel egy társadalmi részvételi folyamat során a Jászság Különleges Madárvédelmi Területen. A természetvédelmi konfliktus hátterében a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) állomány csökkenésének problémája állt. A problémáról és annak okairól versengő értelmezéseket találtunk az érintett csoportok körében. A vadgazdálkodók és a természetvédelem képviselői egy véleményen voltak abban, hogy az apróvad állomány csökkenése jelentős mértékben élőhelyi probléma, amely emberi hatás, a jelenlegi mezőgazdasági gyakorlat miatt alakult ki. A vadgazdálkodók értelmezésében azonban ezen kívül a ragadozómadarak is jelentős szerepet játszottak a probléma kialakulásában. A gazdálkodók percepciója tért el leginkább a két másik csoportétól, ők egy külső tényezőt, az időjárást nevezték meg a probléma legfőbb okozójának. A részvételi folyamat mellett, hogy segített feltárni az eltérő percepciókat, lehetőséget adott az érintetteknek, hogy megismerjék és megértsék egymás eltérő értelmezéseit.

Kulcsszavak: ember-vadvilág konfliktus, természetvédelmi konfliktus, percepciók, társadalmi részvétel, Natura 2000 terület, védett ragadozómadarak

Bevezetés

Védett fajokkal kapcsolatos természetvédelmi konfliktusok

Egyes védett fajok és az emberek közötti interakciók gyakoribbá, s ezzel a potenciális konfliktusok is rendszeresebbé váltak az utóbbi időben. Az interakciók számának gyakoribbá válásában az emberi tevékenység szünet nélküli terjeszkedése is szerepet játszott, amely a fajok számára rendelkezésre álló élőhelyek kiterjedését csökkentette vagy degradálta. Számos védett faj populációinak növekedéséhez pedig a sikeres természetvédelmi programok, faj visszatelepítések járultak hozzá (Løe & Røskaft 2004, Barua *et al.* 2013). Ezen konfliktusok egyrészt a védett

fajokkal kapcsolatos földhasználati korlátozásokból fakadó bevételekiesés miatt alakulhatnak ki, másrészt számos védett faj egyedei közvetlenül is okozhatnak károkat mezőgazdálkodók terményeiben, állattartók állatállományában vagy vadgazdálkodók számára fontos vadállományban, sőt egyes esetekben akár a helyi lakosok életét is veszélyeztethetik (Dickman 2010, Barua *et al.* 2013). Azokat a konfliktusokat, amelyekben az ember és egyes fajok gyakorolnak hatást egymásra, gyakran ember és vadvilág (angol kifejezéssel human- wildlife) közötti konfliktusoknak nevezik (Redpath *et al.* 2013). Több tanulmány aláhúzza azonban, hogy az ember és a fajok közötti konfliktusok hátterében gyakran társadalmi csoportok közötti konfliktusok húzódnak meg (Dickman 2010). Az ember és a vadvilág közötti konfliktusok esetében is a természetvédelem céljainak és tevékenységeinek eltérő megítéléséről beszélhetünk, tehát definíció szerint ezen összeütközések is természetvédelmi konfliktusokként értelmezhetők (Redpath *et al.* 2013). Az Európában előforduló ember és vadvilág közötti konfliktusesetek között is találhatunk olyanokat, amelyek védett fajok vadállományt károsító hatása miatt kialakult konfliktusokról számolnak be. A kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) védelme és a fogoly (*Perdix perdix*) (Bro *et al.* 2006), illetve a skót hófajd (*Lagopus lagopus scoticus*) vadászata körül kialakult konfliktusokat is ide sorolhatjuk (Thirgood & Redpath 2008).

Versengő percepciók, értelmezések a természetvédelmi konfliktusokban

A természetvédelmi konfliktusok kialakulásában gyakran az is fontos szerepet játszik, hogy a konfliktusban érintett csoportok a szóban forgó problémáról, jelenségről versengő értelmezésekkel, percepciókkal rendelkeznek. Adams *et al.* (2003) szerint a környezetpolitika érvei gyakran azért nem érik el kívánt hatásukat, mert azon a feltételezésen nyugszanak, hogy a természeti erőforrások használatával kapcsolatos problémák definíciója egyértelmű a különböző érintett csoportok számára, azokat mindenki hasonlóképpen értelmezi. A különböző érintett csoportok azonban gyakran eltérő percepciókkal rendelkeznek a szóban forgó problémáról, és ennek következményeként a megoldási lehetőségeket is különbözően képzelhetik el (Adams *et al.* 2003). Hunter (1989) egy, a Tahoe- tó medencében végzett esettanulmányában azt találta, hogy a problémáról alkotott percepciókat többek között a hiedelmek (beliefs) és az erkölcs befolyásolják. Az adott problémához kapcsolódó hiedelmeket és erkölcsi megfontolásokat pedig az korlátozza az általa kidolgozott modell szerint, hogy az emberek milyen „ontológiával” rendelkeznek, vagyis az, hogy mit tekintenek létezőnek a világban. Greider és Garkovich (1994) társadalmi konstrukcionista szemszögből a versengő értelmezések, percepciók egy más magyarázatát adják. Elméletük középpontjában a táj, mint szimbolikus környezet áll. A fizikai környezetben a különböző tájban élő csoportok saját ma-

gáról alkotott képe tükröződik vissza, több eltérő jelentést kölcsönözve annak. A csoportok meghatározott szemszögből, az értékek és a hiedelmek szűrőjén keresztül tekintenek a fizikai környezetre. A tájhoz kapcsolt jelentések társadalmi interakciók útján, folyamatos egyeztetések során jönnek létre, és meghatározzák a különböző szituációk és a környezet változásainak értelmezését is. Ez versengő értelmezésekhez vezet a természeti környezetben bekövetkező változásokról és arról, hogy ez milyen hatásokkal járhat az emberekre nézve. A környezet definíciójában, a táj értelmezésében a csoportok érdekei is megnyilvánulnak, és az a tájértelmezés válik dominánssá és határozza meg a társadalmi cselekvést, amely a legnagyobb befolyással rendelkező csoporthoz kapcsolható (Greider & Garkovich 1994). Egy másik megközelítés, amely szintén a valóságról alkotott eltérő felfogásokat magyarázza, a szociális reprezentáció elmélete. Az elmélet az individuális tudást és a hiedelmeket társadalmi eredetűnek tartja, a megközelítés szerint a valóság is társadalmi folyamatok során jön létre, azonban a pszichológiai folyamatoktól nem függetleníthető (Moscovici 1988). A szociális reprezentációk olyan a tájhasználatról alkotott társadalmi és mindennapi tudásformák, amelyek a csoport közös értékeit, hiedelmeit, fogalmait, magyarázatait, metaforáit foglalják magukba. A csoport tagjai a szociális reprezentációkat társas interakció és diskurzus során hozzák létre, úgy hogy az új fogalmat egy már létező kategóriarendszerbe illesztik be azért, hogy az ismeretlen dolognak értelmet adjanak és kezelhetővé tegyék. A reprezentációk egy meghatározott tudásfajtát igazolnak, miközben a valóság más, versengő értelmezéseit kizárják (Moscovici 1988, László 2000, Anderson *et al.* 2013).

A társadalmi részvétel szerepe a percepciók feltárásában és a társadalmi tanulásban

A társadalmi részvétel természetvédelmi döntéshozatalban való alkalmazása más normatív és pragmatikus előnyök mellett lehetőséget adhat az érintettek számára az egymás közötti kommunikációra, elősegítheti, hogy megtanulják értékelni egymás nézőpontjainak jogosságát, és hozzájárulhat ahhoz, hogy megtapasztalják az egymás iránti bizalmat. Ezen kívül alkalmat adhat a társadalmi tanulásra is (Reed 2008). Reed *et al.* (2010) úgy definiálja a társadalmi tanulást, amely akkor következik be, ha az egyéneknél valamiféle változás indul el, amely új dolgok megértésében nyilvánul meg. Egy másik jellemzője, hogy olyan változást jelent, amely az egyéneken és a kis csoportokon túlmutat úgy, hogy a tanultakat a kis csoport tagjai továbbadják a társadalom szélesebb körének vagy azon gyakorlati közösségek (A gyakorlati közösségek (communities of practice) olyan közösségek, amelyek kölcsönösen érdekeltek abban, amit csinálnak, és rendszeres társas érintkezés útján sajátítják el, hogyan kell azt jobban csinálni (Wenger 1998)) tagjainak, ahova

tartoznak. A társadalmi tanulásra jellemző továbbá, hogy társas interakciókon keresztül valósul meg, amely megjelenhet egyszerű információátadás során, illetve deliberáció formájában is. Utóbbi során gondolatok és érvek cserélnek gazdát a résztvevők között, illetve percepciók és gondolatok formálódnak egymás meggyőzése által (Habermas 1981, Reed *et al.* 2010).

A Jászság Különleges Madárvédelmi Terület természeti, társadalmi és gazdasági viszonyai

A Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (Jászság SPA) túlnyomórészt mezőgazdasági, kisebb részt erdőgazdálkodási hasznosítás alatt álló terület. A területen a szántók mellett található olyan szikes gyepfoltokat, amelyeket kaszálással vagy legeltetéssel hasznosítanak, illetve fellelhetünk vizes területeket is. A térség legfontosabb természeti értékei között vannak az olyan fokozottan védett ragadozómadár fajok, mint a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) vagy a kék vércse (*Falco vespertinus*) (Jászság TK TKT é.n., MME 2013). Főként ezen madárfajok védelme szolgáltatott okot arra, hogy a Jászság e területe a Natura 2000 hálózat részévé váljon. Az állami természetvédelmet a térségben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, a civil természetvédelmet pedig a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület képviseli. A területen a legmeghatározóbb mezőgazdálkodási forma az intenzív szántóföldi gazdálkodás, mellette kisebb mértékben az állattartás is jellemző (VÁTI 2006). A mezőgazdálkodók számára fontos bevételt jelentenek a területalapú támogatások, s egy részük Natura 2000 kifizetést vagy agrár- környezetgazdálkodási támogatást is igénybe vesz. A területen több vadásztársaság is működik, az apróvad gazdálkodás a jellemző gazdálkodási mód. A legmeghatározóbb vadfajok a mezei nyúl (*Lepus europaeus*), a fácán (*Phasianus colchicus*) és az őz (*Capreolus capreolus*).

Módszerek

Az empirikus kutatás során az adatgyűjtésben és az elemzésben is kvalitatív módszereket alkalmaztunk (Heltai & Tarjáni 2004, Kvale 2005, Mason 2005). Az empirikus kutatást a Helicon LIFE + projekt (LIFE10NAT/HU/019) keretein belül végeztük a Jászság SPA fenntartási terv társadalmi egyeztetéséhez kapcsolódóan. 2012 szeptembere és decembere között 21 félig strukturált interjút készítettünk helyi érintettekkel (mezőgazdálkodókkal (9), természetvédelmi szakemberekkel (3), vadgazdálkodókkal (6), polgármesterekkel (2) és vízügyi szakértőkkel (1)). Az érintettek kiválasztása hólabda módszerrel, irányított mintavétellel történt (Patton 2002). Az interjúk a helyi érintettek természetvédelemmel, az apróvad fajokkal

illetve a ragadozómadarakkal kapcsolatos percepcióinak feltárására, valamint a csoportok között fennálló konfliktusok vizsgálatára irányultak. Az interjúk ezen túl az érintettek társadalmi részvételi folyamat iránti elkötelezését is szolgálták. A beszélgetésekről jegyzeteket készítettünk. A fenntartási terv első változatának elkészültével két moderált egyeztető fórumot tartottunk 2013 májusában és júniusában, amely során az érintettek információkat kaphattak a Helicon LIFE + programról, a Natura 2000 hálózatról és az agrár- környezetgazdálkodási programokról, illetve a tervezők ismertették a területre vonatkozó természetvédelmi előírásokat, s lehetőség volt kérdések feltevésére és vélemény formálásra is. Mindkét fórumon – több kérdésben is – párbeszéd alakult ki az érintettek és a tervezők között, az érintettek javaslatai pedig beépítésre kerültek a terv következő változatába. A két egyeztető fórum hanganyagát rögzítettük, és szó szerinti átiratot készítettünk belőle. A fórumokat követően, 2013 júliusában további 4 interjút készítettünk helyi érintettekkel (mezőgazdálkodókkal (2), vadgazdálkodókkal (2)), illetve készült egy csoportos interjú a tervezőkkel is. Az utóbb készített interjúk célja az érintettek részvételi folyamattal kapcsolatos tapasztalatainak, véleményének, egyéb visszajelzéseinek összegyűjtése volt. Ezekről az interjúkról is készítettünk jegyzeteket. Az interjúkról készített jegyzeteket és a fórumok hanganyagából készített átiratokat kvalitatív tartalomelemzésnek vetettük alá Nvivo tartalomelemző szoftver segítségével, amely során a konfliktusok mögötti percepciókat emergens (szövegből felmerülő) kódok alapján tártuk fel (Mayring 2000).

Eredmények

A társadalmi részvételi folyamat első lépéseként készített interjúk során több, az érintett csoportok között fennálló konfliktust is feltártunk, amelyek a tervezési terület tájhasználatát érintették. Az apróvad állomány csökkenésének problémájában három csoport is érintett volt. A vadgazdálkodók és a természetvédelmi szakemberek is problémaként ítélték meg a negatív trendet, az előbbieknél fontos bevételi forrásuk származott az apróvad fajok vadászatából, az utóbbiak számára pedig az apróvad fajok a területen élő fokozottan védett faj, a parlagi sas (*Aquila heliaca*) fontos táplálékát jelentették (Kovács *et al.* 2005, Horváth *et al.* 2011). A harmadik csoport a mezőgazdálkodók voltak, akik többsége szintén megemlítette problémaként az apróvad állomány csökkenését. Bár a probléma létezésében egyetértettek, a három csoport tagjai különbözőképpen értelmezték a jelenség okait, eltért a véleményük arról, hogy milyen tényezők kombinációi okozhatták a problémát. A természetvédelmi szempontból legjelentősebb konfliktus a vadgazdálkodók és a természetvédelem képviselői között alakult ki a ragadozómadarak

szerepének eltérő értelmezése miatt. A kérdésben a tudományos eredmények is megosztóak voltak.

Vadgazdálkodók percepciói az apróvad állomány csökkenése kapcsán

A vadgazdálkodók számára jelentős nehézséget okozott az, hogy meglátásuk szerint az apróvadak száma, különösképpen a mezei nyúl állománya évek óta csökkenő tendenciát mutatott. Bár számos tényezőt tartottak fontosnak, a vadgazdálkodók percepciója az volt, hogy ezt a problémát legnagyobb mértékben az élőhelyek eltűnése okozta, amelyet a gazdálkodók tevékenységének tulajdonítottak. Szerintük a tájhasználat átalakulásában nagy szerepe volt a mezőgazdasági támogatóknak, amelyek ösztönzésére a gazdálkodók megpróbálták földterületük minél nagyobb részét szántóként hasznosítani, s így átalakították az apróvad fajoknak élőhelyet biztosító füves mezsgyéket, út menti területeket, patak- és árokparkokat, fasorokat.

„gazdálkodók mindent beszántanak...már egyirányúak az utak, olyan keskenyek” (vadgazdálkodó interjú)

Az apróvad állomány egy vadbiológusok, Bíró *et al.* (2013) által készített tanulmány szerint is csökkent, és bár a kutatás szerint a jelenség oka komplex (például az időjárás szélsőségei, táplálékhiány, túlhasználat, természetes fluktuáció), a negatív trend kialakulásában az intenzív, monokultúrás, nagyméretű táblákon működő mezőgazdaság működése miatt fellépő élőhely pusztulás, a szegélyek, bokrosok, mezsgyék, fasorok eltűnése is jelentős hatótényező.

A vadgazdálkodók értelmezésében az apróvad állomány csökkenésében az élőhelyek csökkenésén túl a ragadozómadarak szerepe is jelentős volt. Azt feltételezték, hogy a parlagi sas, az egerészölyv (*Buteo buteo*) és a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) populációi jelentősen gyérítették az apróvad állományt. Véleményük szerint a ragadozómadarak száma már meghaladta a terület eltartóképességét. Főként az egerészölyv állományt tartották túlzott mértékűnek, és úgy érzékelték, hogy az folyamatosan növekszik. A ragadozómadarak ilyen mértékű elszaporodásáért a vadgazdálkodók a természetvédelmet okolták.

„gyakran túlzásokba esnek a nemzeti parkosok...túlzott az állatvédelem” (vadgazdálkodó interjú)

Az előzőleg hivatkozott, vadgazdálkodási szakértők által készített vizsgálat kiemeli, hogy nem rendelkezünk elég tudással a ragadozómadarak apróvad állományra gyakorolt hatásáról. A tanulmány szerint ugyanis azok a természetvédelmi oldalról elhangzó vélemények, amelyek az egerészölyv és a barna ré-

tihéja apróvadra gyakorolt csekély hatását a táplálékvizsgálatokkal igyekeznek alátámasztani, nem vesznek figyelembe minden tényezőt a kérdésben. A szerzők szerint a védett ragadozók táplálékvizsgálatai alapján nem lehet a prédefajok állománydinamikájára következtetni, vagyis ez alapján nem lehet minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy a ragadozómadarak mekkora hatással vannak az apróvad állományra. A hatás vizsgálatára a tanulmány szelektív ragadozómentesítési kísérleteket javasol (Bíró *et al.* 2013).

Természetvédelmi szakemberek percepciói az apróvad állomány csökkenése kapcsán

A természetvédelmi szakemberek egyetértettek a vadgazdálkodókkal abban, hogy az apróvad állomány csökkenésének az élőhely pusztulás volt az egyik legfontosabb oka. A ragadozómadarak hatásával kapcsolatban azonban eltért a véleményük, meglátásuk szerint a ragadozómadarak megfelelő élőhelyi viszonyok mellett együtt tudnak élni az apróvad állománnyal, szerintük azok nem voltak akkora hatással a vadállományra, mint ahogy a vadgazdálkodók állították.

A természetvédelmi szakemberek ezen állításait tudományos eredmények is alátámasztják. Az egerészölyv és a barna rétihéja táplálkozásáról rendelkezésre álló tudományos eredmények megkérdőjelezik a két faj apróvad állományra gyakorolt jelentős hatását, a vizsgálatok szerint a két faj táplálékának jelentős részét nem az apróvad fajok teszik ki (Kalotás 1982, 1985, Tóth 2003). Az egerészölyv és a barna rétihéja állományának –a Magyar Madártani Egyesület Mindennapi Madaraink Monitoring programja keretében történt – felmérése alapján pedig a két faj országos állománya nem volt túlzott méretű és nem növekedett, számuk stabil volt 1999 és 2010 között ([http1](#), [http2](#)). A hazai parlagi sas állomány valóban növekedést mutatott az elmúlt évtizedekben főként a természetvédelmi erőfeszítéseknek köszönhetően. Az 1980-as években tapasztalt minimumhoz képest, amely 20 pár volt, állományuk 2010-re 120 párra növekedett, ebből a Jászság SPA területére 8 pár esett (MME 2010, Horváth *et al.* 2011, Kovács *et al.* 2011). A parlagi sas táplálék preferenciája ugyan nem volt vitás kérdés, és az erről készített vizsgálatok azt mutatták, hogy az apróvad fajok jelentős részét teszik ki a sas táplálékának (Horváth *et al.* 2010), ennek ellenére a természetvédelmi szakemberek a parlagi sast sem tekintik jelentős tényezőnek az apróvad állomány problémájában.

Mezőgazdálkodók percepciói az apróvad állomány csökkenése kapcsán

A mezőgazdálkodók értelmezése szerint az apróvad állomány csökkenését leginkább az utóbbi évek szélsőséges időjárása (hirtelen váltakozó aszály és belvíz) idézhette elő, illetve úgy látták lehetett benne szerepe a ragadozóknak, köztük a ragadozómadaraknak is. Meg kell említeni azonban, hogy azok a gazdálkodók,

akik vadásztak, az okokat komplexebben látták, megemlítették például az élőhely problémát is.

„...sem a sok víz, sem az aszály nem kedvez a populáció növekedésének. Egyre szélsőségesebb az időjárás.” (mezőgazdálkodó interjú)

A gazdálkodók véleménye egyébként nem volt egységes a ragadozómadarokról, míg a baromfik veszélyeztetése miatt rossz véleménnyel voltak róluk, addig amitt hasznosnak tartották őket, hogy a terményt károsító rágcsálókat és apróvadakat is elpusztítják.

Értékelés

A társadalmi részvételi folyamat második szakaszában fórumokat szerveztünk, ahol az érintetteknek lehetősége nyílt az egymással és a tervezőkkel való kommunikációra. A tervezők a fórumok előtt megismerhették a konfliktuselemzés eredményeit és a kommunikációs tervet is (A tervezőket is a természetvédelmi szakemberek csoportjába tartozónak tekintettük, mivel percepcióikat tekintve sok hasonlóságot mutattak a helyi természetvédelmi szakemberekkel és szervezeti hovatartozásuk is részben átfedett velük.). A tervezők előadásai során sok kérdésre reflektáltak, amelyek az interjúk tanulságai alapján vitás pontoknak bizonyultak. Kifejtették például, hogy a területen a parlagi sas állományát már nem kívánják növelni, mert az elérte a terület eltartóképességét, ezért a cél az egészséges állomány fenntartása. Kiemelték továbbá, hogy fontos céljuk az apróvad állomány helyzetének javítása, amelyet az élőhelyek javításán keresztül tartanak kivitelezhetőnek, és amelyben a vadgazdálkodók együttműködésére számítanak. A tervezők a fenntartási tervben az érintett csoportok részvételével területhasználati ajánlásokat dolgoztak ki az élőhelyek javítására, illetve pénzbeli ösztönző rendszer kidolgozására is tettek javaslatot (Jászság Magas Természeti Értékű Terület). A pénzbeli ösztönző kidolgozásától a tervezők azt remélik, hogy a gazdálkodók az apróvad fajok szempontjából kedvezőbb tájhasználati döntéseket hoznak a jövőben. A fórumok során párbeszéd alakult ki a vadgazdálkodók és a természetvédelmi szakemberek között az apróvad állomány védelmének fontosságáról, amely során a vadgazdálkodók üdvözölték a természetvédők által javasolt tájhasználati előírásokat. A folyamat ilyen módon lehetőséget adott arra, hogy a két csoport megismerje egymás percepcióit, értelmezéseit a problémáról és felismerje közös érdekét.

„Nagyon örülök annak, hogy végre eljutottunk odáig, hogy a természetvédelem felfogta, megértette azt, nem elég a ragadozót védeni, mert ha védjük a ragadozót és elfogy alóla a kaja, előbb utóbb vagy elpusztul, vagy elmegy.” (vadgazdálkodó, 1. fórum)

„Mi is nagyon örülünk, hogy a vadászok is kezdik felfogni, hogy nem elég megvédeni a nyulat a nem humán ragadozóktól, hanem az élőhelyet is meg kell védeni, amin a nyúl él, ebben dolgozzunk együtt!” (természetvédelmi szakember, 1. fórum)

Bár a ragadozómadarak kérdésében nem jutott konszenzusra a két érintett csoport, véleményünk szerint a területen elkezdődött egy társadalmi tanulási folyamat, amely során az érintettekben változás indult el, az érintettek tanultak egymás szemléletmódjáról, érdekeiről, értelmezéseiről és azonosíthatnak közös pontokat is.

Köszönetnyilvánítás – A kutatást az Európai Bizottság által támogatott HELICON LIFE + projekt (LIFE10NAT/HU/019) finanszírozta. A részvételi folyamat és a kutatás az ESSRG Kft. megbízásában valósult meg. A Szent István Egyetem kutatásban részt vevő kutatóit a Kutató Kari Kiválósági Támogatás (8526-5/2014/TUDPOL, 9878/2015/FEKUT) támogatta. Köszönetet szeretnénk mondani az ESSRG kutatócsoport tagjainak a módszertan fejlesztéséért, az MME természetvédelmi szakértőinek (Horváth Márton, Králl Attila, Tóth Péter és Nagy Dénes) és Szemethy Lászlónak együttműködésükért és szakmai véleményükért. Köszönjük a SZIE és a BCE diákjainak (Nagy Gyula és Tóth Viktória) az interjúzásban nyújtott segítséget. Végül, de nem utolsósorban köszönjük interjúalanyainknak és a fórumokon részt vevőknek, hogy megosztották velünk véleményüket.

Irodalomjegyzék

- Adams, W. M., Brockington, D., Dyson & Vira, J., B. (2003): Managing Tragedies: Understanding Conflict over Common Pool Resources. – *Science* **302**(5652): 1915–1916.
- Anderson, N. M., Williams, K. J. H. & Ford, R. M. (2013): Community perceptions of plantation forestry: The association between place meanings and social representations of a contentious rural land use. – *J. Environ. Psychol.* **34**: 121–36.
- Barua, M., Bhagwat, S. A. & Jadhav, S. (2013): The hidden dimensions of human–wildlife conflict: Health impacts, opportunity and transaction costs. – *Biol. Conserv.* **157**: 309–316.
- Bíró, Zs., Szemethy, L., Heltai M., Csányi, S., Szabó, L., Patkó, L. & Ujhegyi, N. (2013): *Az apróvad állomány és a ragadozógazdálkodás helyzete Magyarországon.* – Kézirat. Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézet, Gödöllő
- Bro, E., Arroyo, B. & Migot, P. (2006): Conflict between grey partridge *Perdix perdix* hunting and hen harrier *Circus cyaneus* protection in France: a review. – *Wildlife Biol.* **12**: 233–247.
- Dickman, A. J. (2010): Complexities of conflict: the importance of considering social factors for effectively resolving human–wildlife conflict. – *Anim. Conserv.* **13**: 458–466.

- Greider, T. & Garkovich, L. (1994): Landscapes: The social construction of nature and the environment. – *Rural Sociol.* **59**: 1–24.
- Habermas J. (1981): *The theory of communicative action: reason and the rationalization of society.* – Volume 1. Beacon Press, Boston, Massachusetts, USA.
- Heltai, E. & Tarjáni, J. (2004): A mélyinterjú készítése és elkövethető hibák forrásai. – In: Letenyei, L. (szerk.): *Településkutatás.* L'Harmattan Kiadó, Budapest. pp. 501–544.
- Horváth, M., Szitta, T., Firmánszky, G., Solti, B., Kovács, A. & Moskát, C. (2010): Spatial variation in prey composition and its possible effect on reproductive success in an expanding eastern imperial eagle (*Aquila heliaca*) population. – *Acta Zool. Hung.* **56**(2): 187–200.
- Horváth, M., Demeter, I. Fatér, I. Firmánszky, G., Kleszó, A., Kovács, A., Szitta, T., Tóth, I., Zalai, T. & Bagyura, J. (2011): Population Dynamics of the Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*) in Hungary between 2001 and 2009. – *Acta Zool. Bulgar.* **3**: 61–70.
- Hunter, S. (1989): The roots of environmental conflict in the Tahoe Basin. – In: Kriesberg, L., Terrell, A., Northrup, & Thorson, S. J (Eds.): *Intractable Conflicts and Their Transformation.* Syracuse, NY: Syracuse University Press, pp. 25–40.
- Jászság TK TKT: Jászsági Tájvédelmi Körzet Természeti Védelmi Kezelési Terve: tervezet, é.n., Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debrecen
- Kalotás Zs. (1982): Adatok az egerészölyv (*Buteo buteo*) táplálkozásához. – *Állattani Közlem.* **69**: 111–117.
- Kalotás Zs. (1985): Újabb adatok az egerészölyv (*Buteo buteo*) táplálkozásához. – *Állattani Közlem.* **72**: 85–93.
- Kovács, A., Demeter, I., Horváth, M., Fülöp, Gy., Frank, T. & Szilvácsku, Zs. (2005): *Imperial Eagle Management Guidelines.* – MME / BirdLife Hungary, Budapest.
- Kovács, A., Demeter, I. Fatér, I., Bagyura, J., Nagy, K., Szitta, T., Firmánszky, G. & Horváth, M. (2011): Current Efforts to Monitor and Conserve the Eastern Imperial Eagle *Aquila heliaca* in Hungary. – *Ambio* **37**(6): 457–459.
- Kvale, S. (2005): *Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba.* – Józsvöveg Kiadó, Budapest, 288 pp.
- László J. (2000): A szociális reprezentáció járványtanáról – *Replika* **41–42**: 289–300.
- Løe, J. & Røskaft E. (2004): Large carnivores and human safety: A review. – *Ambio* **33**: 283–288.
- Mason, J. (2005): *A kvalitatív kutatás.* – Józsvöveg Kiadó, Budapest, 208 pp.
- Mayring, P. (2000): Qualitative Content Analysis. Forum: *Qualitative Social Research.* – Vol. 1. No. 2.
- Magyar Madártani Egyesület (MME) (2010): *Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary.* – LIFE+ Nature & Biodiversity Technical Application Forms Part A, administrative information
- Magyar Madártani Egyesület (MME) (2013): *Javaslat a Jászság Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT) megvalósítására,* Budapest
- Moscovici, S. (1988): Notes Towards a Description of Social Representations. – *Eur. J. Social Psychol.* **18**: 211–250.
- Patton, M. Q. (2002): *Qualitative Research and Evaluation Methods.* – Third edition. Sage Publications. United States, 688 pp.
- Redpath, S. M., Young, J., Evely, A., Adams, W. M., Sutherland, W. J., Whitehouse, A., Amar, A., Lambert, R. A., Linnell, J. D. C., Watt, A. & Gutiérrez, R. J. (2013): Understanding and managing conservation conflicts. – *Trends Ecol. Evol.* **28**(2): 100–109.
- Reed, M. S. (2008): Stakeholder participation for environmental management: A literature review. – *Biol. Conserv.* **141**: 2417–2431

- Reed, M. S., Evely, A. C., Cundill, G., Fazey, I., Laing, A., Newig, J., Parrish, B., Prell, C., Raymond, C. & Stringer, L. C. (2010). What is Social Learning? – *Ecol. Soc.* **15**: 1.
- Thirgood, S. & Redpath, S. (2008): Hen harriers and red grouse: science, politics and human–wildlife conflict. – *J. Appl. Ecol.* **45**: 1550–1554.
- Tóth L. (2003): *A vadgazdálkodás, vadászat szempontjából fontos ragadozó madarak és zsákmányállataik hosszútávú, terepi felvételezéseken alapuló monitorozása.* – SZIE Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, FM részjelentés.
- VÁTI (2006) *Jászsági fejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program, 2007-2013, Helyzetfeltárás-Koncepció, Tervezet* – VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság, Budapest
- Wenger, E. (1998) *Communities of practice: learning, meaning, and identity.* – Cambridge University Press, New York.

Internetes hivatkozások

- http1: http://www.mme.hu/a_jovo_ev_egyik_eselyes_madara_segitseget_ker
http2: <http://www.mme-monitoring.hu/prog.php?datid=56>

Revealing stakeholder perceptions in a human- wildlife conflict during a public participation process in the Jászság SPA

Veronika Fabók^{1,2}, Eszter Kovács^{1,2} and Ágnes Kalóczkai^{1,2,3}

¹*Szent István Univesity,*

H-2100 Gödöllő, Páter Károly str. 1, Hungary

²*Environmental Social Science Research Group (ESSRG),*

H-1024 Budapest, Rómer Flóris str. 38, Hungary

³*HAS Centre for Ecological Research, Institute of Ecology and Botany,*

H-2163 Vácrátót, Alkotmány u. 2–4, Hungary

e-mail: fabok.vera@essrg.hu

In this paper we used qualitative methods to examine the perceptions of different stakeholder groups in a human- wildlife conflict that emerged around the imperial eagle (*Aquila heliaca*) in the Jászság Special Protection Area during a public participation process. The conflict addresses the problem of the declining population of a small game species, the european hare (*Lepus europaeus*). During the conflict the stakeholder groups had a different understanding of the problem and its causes. The public participation process helped to reveal the different perceptions of the stakeholders and enabled them to learn about and to understand each other's perspectives.

Keywords: human- wildlife conflict, conservation conflict, perceptions, public participation, Natura 2000 site, protected birds of prey species